

Het gezicht van dementie in de media

Auteurs: Han F. A. Diesfeldt

Kessler, E. & Schwender, C. (2012). Giving dementia a face? The portrayal of older people with dementia in German weekly news magazines between the years 2000 and 2009. The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, 67, 261-270.

Conclusie van het artikel

Afbeeldingen van mensen met dementie in populaire Duitse weekbladen nuanceren het overheersende beeld van een zeer ernstige, vreeswekkende ziekte. Meer dan de helft van de afgebeelde personen wekt de indruk dat zij een goed humeur hebben en een zelfstandig en sociaal leven leiden.

Bespreking van de studie

Wetenschappers van twee Duitse universiteiten (Berlijn en Heidelberg) zochten in de tien jaargangen 2000-2009 van vier populaire weekbladen (*Die Zeit, Der Stern, Der Fokus* en *Der Spiegel*) naar artikelen over 'dementie' of 'Alzheimer'. Foto's bij deze artikelen die kennelijk betrekking hadden op mensen met dementie lieten zij los van de tekst beoordelen door geofende beoordelaars (vrouwelijke psychologen tussen 28 en 38 jaar oud), die niet te horen kregen dat het om foto's van mensen met dementie ging, maar om 'afbeeldingen van mensen in weekbladen'.

Van de afgebeelde personen werd vastgesteld of zij man of vrouw waren, en wat ongeveer hun leeftijd was (jonger dan 60,60 tot 80, ouder dan 80). Beoordelaars werkten in paren van twee, maar onafhankelijk van elkaar, zodat de betrouwbaarheid van hun schattingen bepaald konden worden. Twee andere beoordelaars werd gevraagd om de emotionele expressie van de gefotografeerde personen te beoordelen als positief, negatief, apathisch of neutraal. Weer een ander beoordelaarspaar kreeg het verzoek om de lichamelijke conditie van de afgebeelde personen te taxeren, van *zeer slecht* (iemand aan een beademingsapparaat), via *slecht* (vermagerd in bed), *matig* (zittend in rolstoel) tot *goed* (loopt of staat zelfstandig). Behalve de personen werd ook de omgeving waarin zij waren afgebeeld bekeken: privé, medisch, openbaar of in een instelling. Van eventuele begeleidende personen die op een foto stonden afgebeeld werd beoordeeld of zij al dan niet in een helpende rol waren gefotografeerd, bijvoorbeeld door verzorgende handelingen uit te voeren, zoals assisteren bij eten of aankleden. Verder werd van eventueel begeleidende personen bepaald of zij man of vrouw waren, wat hun leeftijd was, en of zij in een opgewekte of eerder sombere stemming leken te verkeren.

Resultaten

Tussen 2000 en 2009 publiceerden de vier weekbladen 708 artikelen over dementie. Slechts 71 daarvan drukten foto's af van mensen met dementie, 122 foto's in totaal. In deze periode was er geen systematische toename van het aantal artikelen met 'dementie' als onderwerp. Wel werden er tussen 2005 en 2009 bij dergelijke artikelen veel vaker personen met dementie afgebeeld (gemiddeld 23) dan in de daaraan voorafgaande periode (gemiddeld 10). Deze toename werd niet verklaard doordat de weekbladen in de loop van de jaren überhaupt meer foto's afdrukten, want ook als daarmee rekening werd gehouden, toonden de foto's verhoudingsgewijs vaker iemand met dementie. Op de foto's zagen de meeste personen met dementie (32%) er opgewekt uit, 27% vertoonde een 'neutrale' gezichtsuitdrukking. Sombere expressies (15%) of een passief, lusteloos voorkomen (4%) vormden een duidelijke minderheid. Meer dan de helft van de afgebeelde mensen met dementie maakte de indruk in een goede lichamelijke gezondheid te verkeren, zij deden boodschappen of maakten een wandeling zonder hulpmiddel. Foto's van duidelijk hulpbehoevende demente mensen in een ziekenhuisbed met hekken waren in de minderheid (11%). De omgeving waarin mensen met dementie waren gefotografeerd was meestal huiselijk (65%), of buiten op straat (18%). Een ziekenhuis of verpleeghuis kwam veel minder vaak op de foto's voor (12%).

Commentaar

Dementie heeft de laatste jaren in de (Duitse) weekbladpers steeds meer 'een eigen gezicht' gekregen. De redactie van een weekblad wil de aandacht van de lezer trekken met een aansprekende boodschap. Dat kan met onrustwekkende beelden, wanneer de schrijver de aandacht wil vestigen op dementie als een zeer ernstige ziekte, die veel oudere mensen treft, en een grote zorglast met zich meebrengt. Maar dergelijke beelden hebben als nadeel dat zij dementie taboe verklaren en de aandoening nauwelijks bespreekbaar maken. Kennelijk is er de laatste jaren in de populaire weekbladpers ook ruimte voor een nuancering van dit beeld dat een ander gezicht van dementie toont, van autonome individuen die binnen de gegeven mogelijkheden actief participeren in de maatschappij. Onderzoek van persfoto's en andere visuele media, zoals speelfilms en documentaires, is interessant om een meer gevarieerde en rijker geschakeerde beeldvorming rond dementie te volgen en zichtbaar te maken.

Auteurs

Han Diesfeldt

De Stichtse Hof, Vivium zorggroep, Laren, Netherlands
psycholoog, zelfstandig onderzoeker

Castricum

e-mail: h.diesfeldt@outlook.com
